

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

การศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมวลมนุษยชาติเพราะการศึกษาเปรียบเสมือนดวงประทีปส่องนำชีวิตเป็นประตูของความสำเร็จและเป็นกุญแจแห่งอารยธรรม ดังนั้นจึงไม่มีประชาชาติใดในโลกอันกว้างใหญ่ที่ปฏิเสธความสำคัญของการศึกษาเพราะต่างตระหนักดีว่าพวกเขาอาจจะดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุขหากปราศจากการศึกษา ความจริงการศึกษานั้นไม่เพียงแต่จะมีความจำเป็นต่อมนุษย์เท่านั้นหากทั้งยังมีความจำเป็นทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อ มัคคุฏก์อื่นๆ ของอัลลอฮ์อีกด้วย(อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2546: 1)

นักการศึกษามุสลิมมีอาจปฏิเสธได้เลยว่า การศึกษาในอิสลามเป็นรากฐานนำความเจริญมาสู่โลกตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบัน อิสลามเน้นการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม การศึกษาอิสลามนั้นประกอบด้วยรูปแบบทั้งทางด้านจิตวิญญาณ เทววิทยาศาสตร์และศีลธรรม อิสลามได้กำหนดว่า ไม่ว่าจะคนรวยหรือคนจนย่อมมีโอกาสที่จะศึกษาเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการแบ่งแยกชนชั้นวรรณะทางสังคม อิสลามถือว่าการศึกษานั้นเป็นหน้าที่ของมุสลิมไม่ว่าชายหรือหญิงทุกคนจะต้องศึกษาหาความรู้ดังที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า:

((طلب العلم فريضة على كل مسلم))

(أخرجه ابن ماجه, د.ت.: ٢٢٤)

ความว่า “ การศึกษาหาความรู้เป็นบทบัญญัติที่จำเป็น (วาญิบ) สำหรับมุสลิมทุกคน”

(บันทึกโดย Ibn Majah, 1998:224)

เป็นที่ทราบโดยทั่วกันสำหรับมุสลิมว่าอายะฮ์แรกที่ถูกประทานแก่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ลงมาจากฟากฟ้าสู่โลกมนุษย์เป็นการเรียกร้องเชิญชวนสู่การศึกษาหาความรู้ อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า :

¹ หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างโดยมีอัลลอฮ์เป็นผู้สร้างเพียงองค์เดียว

﴿ اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴿

﴿ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿ ﴾ (علق: ๑-๕)

ความว่า “จงอ่านด้วยพระนามแห่งพระเจ้าผู้ทรงบังเกิด ทรงบังเกิดมนุษย์จาก ก้อนเลือด จงอ่านเถิด และพระเจ้า ของเจ้านั้นผู้ทรงใจบุญยิ่ง ผู้ทรงสอนการใช้ ปากกา ผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้” (อัล-อะลัก :1-5)

ผู้ที่มีความรู้เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษา อบรมสั่งสอนบ่มนิสัยเด็ก เพื่อสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายจิตใจสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตนั้นสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศ ไทยตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2554) จนถึงแผน พัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่10 (ฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2550-2554) ได้มุ่งเน้นความสำคัญในการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า จะมุ่งเน้นการจัด การศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 มาตรา 6)

การศึกษาของโลกมุสลิมปัจจุบันส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดตะวันตกหรือ แนวคิดเชคว์² ที่แยกแยะระหว่างความรู้ทางธรรมและความรู้ทางโลก ทำให้เป้าหมายการศึกษาปัจจุบัน เน้นด้านวัตถุมากกว่าด้านคุณธรรมจึงส่งผลต่อการศึกษาของมุสลิมเป็นอย่างมาก (อับดุลฆอนีย์ อันนุรีย์,1984:52)

เช่นเดียวกันกับการศึกษาในสังคมไทยปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะแยกกันระหว่าง ความรู้ทางธรรมและความรู้ทางโลก จึงส่งผลต่อการเรียนการสอนของมุสลิมในปัจจุบันเป็นอย่าง มาก ทั้งผู้เรียนและผู้สอนส่วนใหญ่มักจะเน้นด้านวัตถุมากกว่าด้านคุณธรรมจริยธรรมผู้สอนขาด ความ รับผิดชอบ ขาดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรักความผูกพัน ไม่ตั้งใจสอน ไม่ เคารพกฎระเบียบ ประพฤติตนไม่เหมาะสม ขาดความเมตตาต่อลูกศิษย์ ขาดความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผู้อื่นไม่มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู(อาคม สุขสม, 2542:3)ผู้เรียนไม่มีคุณธรรมจริยธรรม อันดีงาม ขาดความรับผิดชอบ ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ และไม่ตระหนักถึงหน้าที่ที่ตนเองต้อง

² แนวคิดเชคว์(Secular)เป็นแนวคิดที่แยกแยะระหว่างศาสนากับการปกครองซึ่งเป็นแนวคิดที่ผิดตามหลักการอิสลาม

รับผิดชอบ เพื่อเป็นทางออกสำหรับปัญหาดังกล่าวนั้น มุสลิมจำเป็นต้องกลับสู่อิสลามในทุกอิริยาบถของชีวิต โดยเฉพาะ ด้านการศึกษา (อับดุลฆอนิย อันวูรีย,1984:52)

การกลับสู่อิสลามในด้านการศึกษานั้น ด้วยการปรับทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลาม และนำแนวความคิดของบรรดาอุลามาวอิสลามมาศึกษาวิเคราะห์ และนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในยุคปัจจุบัน เนื่องจากบรรดาอุลามาวเป็นผู้รับมรดกในการสืบทอดเจตนารมณ์ต่อจากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ดังหะดีษตอนหนึ่งของท่านได้กล่าวไว้ว่า :

((... وان العلماء هم ورثة الانبياء...)) (أخرجه ابو داود, ١٩٨٨: ٣٦٤١)

ความว่า “และแท้จริงเหล่านักปราชญ์นั้น เป็นผู้สืบทอดภารกิจทางศาสนาต่อจากท่านบรรดาศาสนิก” (รายงาน โดย Abu Dawud,1988: 3641)

ปัตตานีได้เป็นที่รู้จักในโลกมลายูและโลกอิสลามโดยมีสถาบันและสัญลักษณ์ที่สำคัญ 3 ประการคือ สถาบันปอเนาะ กิตาบยาวิและสถาบันอุลามาว จนกระทั่งปัตตานีได้กลายเป็น “ศูนย์กลางของการศึกษาศาสนาอิสลาม” ตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา นักวิชาการอิสลามได้ให้ฉายापัตตานีว่า “กระเจ๊กของมังกะฮู หรือระเบียงมังกะฮู” อันมีความหมายว่า การที่ผู้สนใจในศาสนาอิสลามสามารถจะมาตัดดวงความรู้ศาสนาอิสลามที่ปัตตานีได้ไม่ด้อยไปกว่าการเรียนรู้ในมังกะฮู (จำรูญ เด่นอุดม,2009:544)

ชัยคุดาอูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนิย์ ท่านเป็นอุลามาวปัตตานีท่านหนึ่งที่มีผลงานและมีชื่อเสียงเป็นอย่างมากและท่านได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากบรรดามุสลิมทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ท่านเป็นบุคคลหนึ่งในบรรดาอุลามาวที่มีผลงานโดดเด่น และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่นักศึกษา นักวิจัยกิตาบยาวิ⁴ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตำราของท่านได้รับการตีพิมพ์และได้นำมาใช้เป็นหนังสือแบบเรียนเป็นตำราหลักในสถาบันศึกษาปอเนาะทั้งในและต่างประเทศ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งนับว่าในสมัยของท่านจนถึงปัจจุบันยังไม่มีผู้แต่งตำราคนใดจากโลก

³ เขตภูมิศาสตร์ที่ครอบคลุมทั่วบริเวณที่อยู่อาศัยของคนที่ย้ายถิ่นกัน โดยใช้ภาษามลายู ในกลุ่มภาษามลายูทั้งหมดภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซียฟิลิปปินส์ภาคใต้ของไทย กลุ่มต่างๆในกัมพูชา และเวียดนามรวมทั้งไต้หวัน (Suhaimi Awae,2009:753)

⁴ กิตาบยาวิ คือหนังสือหรือตำราทางศาสนาที่เขียนด้วยภาษามลายูโดยใช้ตัวอักษรอาหรับ

มลายูชั้นดารา⁵ที่สามารถแต่งคำราที่มากล้นด้วยปริมาณและมีคุณภาพเหนือท่านได้เลย (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1991: 2)

กิตาบายาวีที่เขียนโดยอุลามาอูปัตตานีในอดีตนั้นครอบคลุมเกือบทุกสาขาวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานของซัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮฺ บิน อิดริส อัล-พะฎอนีย์ เป็นที่ยอมรับของ โลกมุสลิมทั้งอาหรับและมลายู ท่านได้รับการยกย่องเป็นอุลามาอูปัตตานีในอดีตที่เขียนผลงานทั้ง ที่เป็นผลงานชิ้นเล็กและชิ้นใหญ่ครอบคลุมหลายสาขาวิชาและท่านได้รับการยกย่องเป็นอุลามาอูปัตตานีที่มีผลงานดีเด่นแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(H.W.M.Shaghir Abdullah, 1987: 24)

คำราศาสนาที่เรียกว่ากิตาบายาวีจึงเป็นเอกสารหลักฐานสำคัญที่บ่งบอกว่าปัตตานี เป็นแหล่งวิชาการศาสนาอิสลามในเอเชียอาคเนย์โดยอุลามามอูปัตตานี หลายท่านเป็นผู้แปลจาก ภาษาอาหรับรวมทั้งที่แต่ง เรียบเรียง แล้วนำไปเผยแพร่ไปยังทุกภูมิภาคทั้งใน โลกมลายู โลก อิสลาม และสถานที่อื่นๆทั่วโลก (จำรูญ เดือนอุมม,2009:533)

หะยีวันมุหัมมัดเศาะฆิรได้พรรณาน่าว่าซัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์เป็น นักเขียนที่มีผลงานมากมาย และ โดดเด่นแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพราะท่านมีส่วนในการผลิต ผลงานทางวิชาการทางด้านศาสนาหลากหลาย และได้กลายเป็นข้อมูลที่สำคัญยิ่งในการเรียน การสอน ซึ่งเป็นรากฐานที่เป็นความจริงในการพัฒนาอิสลามศึกษาในภูมิภาคปัตตานีและส่วนอื่นๆของ คาบสมุทรมลายู ด้วยเหตุผลดังกล่าวสมควรอย่างยิ่งที่ซัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ได้รับการยกย่องเป็น “บิดาอิสลามศึกษาแห่งภูมิภาคปัตตานี”(พิริยศ ราอิมมูลา ,2545:40) และท่านยังเป็นผู้บุกเบิกในการสร้างอุลามาคณะที่สำคัญๆ หลังจากท่านอีกมากมายเช่น ซัยคุวันมูซา อัล-พะฎอนีย์ ซัยคุอับดุลเศาะฆิร ปลัดจันดง รัฐ กลันตัน ประเทศมาเลเซีย และซัยคุ มุหัมหมัด บิน อิสมาอิล ดาอุด อัล-พะฎอนีย์ เป็นต้น (H.W.M.Shaghir Abdullah, 1990: 42)

ซัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์ กับซัยคุอะหฺมัดเป็นอุลามาอูที่โดดเด่นจนทำให้ชื่อของ ท่านทั้งสองมักจะถูกโยงไปถึงยุครุ่งโรจน์ของปัตตานี ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาอิสลามใน หลายทศวรรษที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้ปัตตานีจึงถือว่าเป็นศูนย์กลางทางความคิดอิสลามที่ยิ่งใหญ่ใน ช่วงเวลาหนึ่งที่ผ่านมาอันเนื่องมาจากคำราของอุลามาอูที่สำคัญๆทั้งสี่ท่าน เช่น ซัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์ ซัยคุอะหฺมัด บิน มุหัมหมัดเซน อัล-พะฎอนีย์ซัยคุซัยนุ อัล-อาบิดีน บินมุหัมหมัด อัล-พะฎอนีย์และซัยคุมุหัมหมัด บิน อิสมาอิล ดาอุด อัล-พะฎอนีย์ และที่สำคัญคือผลงานของซัยคุ ดาอุด อัล-พะฎอนีย์ได้รับการยอมรับและนำมาใช้เพื่อการเรียนการสอนไกลโพ้นออกไปจาก

⁵ นูซันดารา หมายถึงโลกมลายูแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อันประกอบด้วยมาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน สิงคโปร์ และพื้นที่ 5 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งประกอบด้วยปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และบางส่วนของจังหวัดสงขลา

ปัตตานีรวมทั้งได้รับการตีพิมพ์ในหลายๆแห่งไม่ว่าจะเป็นที่มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซียและ อียิปต์ (Hasan Madmarn , 2001: 31)

ความโดดเด่นของท่านในฐานะอุลามาอ์ที่มีชื่อเสียงหนังสือหรือสารานุกรมอิสลาม (In Encyclonaedia of Islam) ได้บันทึกชื่อของท่านลงในหนังสือเล่มดังกล่าวนอกจากนั้น ด้วยความสามารถด้านวิชาการท่านได้รับการยกย่องจากรัฐบาลอุษมาเนียะสุประจํานครเมกกะให้ดำรงตำแหน่ง “ซัยคุหัจญ์” คนแรกของโลกมลายู ในขณะที่เดียวกันท่านได้รับการยกย่องตำแหน่งทางวิชาการสูงสุดจากรัฐบาลอุษมาเนียะสุเช่นกัน คือ ตำแหน่ง อัล-อาลิม อัล-อัลลามัต อัล-อารีฟ อัล-รอบบานี ซึ่งก็คือเป็นตำแหน่งสูงสุดทางวิชาการที่สูงที่สุดจากโลกมลายูคนแรกที่ได้รับตำแหน่งนี้ (พีรยศ ราฮิมมูลา, 2545:18)

ท่านครูหะยีอับดุลหะมิด⁶ อัล-สะนาวี⁷ ได้เขียนในหนังสือ “Risalah Bahasan Niat Sembahyang”⁸ ว่า “นี่เป็นข้อสังเกตของผู้ติดตามซัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์ ซึ่งมีความคิดและความรู้ที่ถูกต้อง ทำงานด้วยพระนามแห่งอัลลอฮฺจน คือท่านได้รับการยอมรับจากอุลามอ์ชั้นนำมากกว่า 40 ท่านจากเหล่าดาอี⁹ แห่งกรุงมักกะฮฺ มะดีนะฮฺ อียิปต์ แบกแดด ซีเรีย เยเมน โมร็อกโก ตุรกี อินโดนีเซีย อินเดีย เอธิโอเปีย โซมาเลีย ชูดาน เคิร์ด บุกอรอ และเปอร์เซีย ตำรางานเขียนของท่านมีจำนวน 101 เล่มซึ่งมีทั้งที่เป็นภาษามลายูยาวีและภาษาอาหรับอันประกอบด้วยสาขาวิชาฟิกฮฺ อูซูลุดดีน หะดีษ ตะเศาวูฟ ตารีกัต เอรอด อาซุการอัดอียะฮฺ และการแพทย์เป็นต้น” ท่านครูหะยีอับดุลหะมิด ได้ชี้แจงอีกต่อไปว่า คุณลักษณะที่น่ายกย่องของซัยคุดาอุด อัล-พะฎอนีย์ การเป็นอุลามอ์ที่ได้รับการยอมรับทั้งจากทั่วโลกอาหรับและมีใช้อาหรับ (H.W.M. Shaghir Abdullah, 1991:19)

จากความสำคัญของการศึกษาในอิสลาม รวมถึงปัญหาการศึกษาในโลกมุสลิม และในสังคมไทยปัจจุบันที่ได้กล่าวมาข้างต้น กอปรกับความสนใจของผู้วิจัยต่อแนวคิดและบทบาทของซัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ เพราะท่านเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากท่านหนึ่ง ท่านเป็นทั้งนักปราชญ์ นักเขียน นักแปลนักเผยแพร่วิทยการอิสลามอย่างกว้างขวางและเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาฟิกฮฺ อูซูลุดดีน และตะเศาวูฟเป็นอย่างมาก ท่านสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนในตำราต่างๆของท่าน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและ

⁶ ผู้แต่งหนังสือ “Risalah Bahasan Niat Sembahyang” ท่านมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทางเครือญาติกับซัยคุดาอุด บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์

⁷ อัล-สะนาวีผู้เขียนเข้าใจว่าเป็นชื่อที่แปลงมาจากคำว่า “สะนอ” ซึ่งเป็นหมู่บ้านหนึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอยะรังจังหวัดปัตตานี

⁸ เป็นหนังสือที่พูดถึงเกี่ยวกับเรื่องที่ว่าด้วยการตั้งเจตนา(เนียต)ของการละหมาด

⁹ ดาอี คือ ผู้เผยแพร่ศาสนาอิสลาม

บทบาททางการศึกษาของท่าน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจตลอดไป

1.2 อัล-กูรออัน อัล-หะดีษ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 อัล-กูรออัน

จากการศึกษาอายะฮ์อัล-กูรออันที่เกี่ยวกับการศึกษาพบว่า มีหลายอายะฮ์ด้วยกันที่ อัลลอฮ์ได้กล่าวถึงเรื่องการศึกษา ในอายะฮ์เหล่านั้น อัลลอฮ์ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษา และความประเสริฐของอูลามายอุน่าฮ์ และบทบาทของผู้รู้ในการให้การศึกษาและผลของผู้ที่ให้การศึกษาก็จะได้รับในโลกนี้และโลกหน้าดังต่อไปนี้

1. ในซูเราะฮ์อัล-มูญาอะละฮ์ อายะฮ์ที่ 11 อัลลอฮ์ตรัสว่า :

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ آنشُرُوا فَأَنشُرُوا فَأَنشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ (المجادلة: 11)

ความว่า “ โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย เมื่อได้มีเสียงกล่าวแก่พวกเจ้าว่าจงหลีกที่ให้แก่ที่ชุมนุมพวกเจ้าก็จงหลีกที่ให้แก่เขาเพราะอัลลอฮ์ จะทรงให้ที่ที่กว้างขวางแก่พวกเจ้า (ในวันกียามะฮ์) และเมื่อมีเสียงกล่าวว่าจะลุกขึ้นยืนจากที่ชุมนุมนั้น พวกเจ้าก็จงลุกขึ้นยืน เพราะอัลลอฮ์จะทรงยกย่องเทิดเกียรติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในหมู่พวกเจ้า และบรรดาผู้ได้รับความรู้หลายชั้นและอัลลอฮ์ทรงรอบรู้อย่างยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ” (อัล-มูญาอะละฮ์ :11)

อายะฮ์ดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและความประเสริฐของการศึกษาและผู้ที่มีความรู้ด้วยการที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงยกระดับชั้นแก่ปวงบ่าวของพระองค์ที่ศรัทธาต่อพระองค์และบรรดาอูลามายอุน่าฮ์ทั้งหลาย

2. ในซูเราะฮ์อัล-บะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 31-33 อัลลอฮ์ตรัสว่า :

﴿وَعَلَّمَ ءَادَمَ ءَالَآ سَمَاءَ كُلِّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ اٰنۢبِئُوْنِي بِاَسْمَآءِ هٰٓؤُلَآءِ ۗ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيۡنَ ﴿۳۱﴾ قَالُوۡا سُبْحٰنَكَ لَا عِلْمَ لَنَاۤ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا ۗ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيۡمُ

الْحَكِيمُ ﴿٣٣﴾ قَالَ يَتَقَدَّمُ أُنْبِيُّهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ
 إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾
 (البقرة: ٣١-٣٣)

ความว่า “และพระองค์ได้ทรงสอนบรรดานามของทั้งปวงให้แก่อาดัมภายหลังได้
 ทรงแสดงสิ่งเหล่านั้นแก่มะลาอิกะฮ์แล้วตรัสว่า “จงบอกบรรดาชื่อของสิ่ง
 เหล่านั้นแก่ข้า หากพวกเจ้าเป็นผู้พูดจริงพวกเจ้า”(บรรดามลาอิกะฮ์)ทูลว่า มหา
 บริสุทธิพระองค์ท่าน ไม่มีความรู้ใดๆแก่พวกข้าพระองค์ นอกจากสิ่งที่พระองค์
 ได้ทรงสอนพวกข้าพระองค์เท่านั้น แท้จริงพระองค์คือผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชา
 ญาณ พระองค์ตรัสว่า โอ้ออาดัม! จงบอกบรรดาชื่อของสิ่งเหล่านั้นแก่พวกเจ้าที่
 (บรรดามลาอิกะฮ์) ครั้นเมื่ออาดัมได้บอกชื่อของสิ่งเหล่านั้นแก่พวกเจ้าแล้ว
 พระองค์จึงตรัสว่า ข้ามิได้บอกแก่พวกเจ้าดอกหรือว่า แท้จริงข้าเป็นผู้รู้ยิ่งซึ่งความ
 เร้นลับแห่งชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และเป็นผู้รู้ยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้าเปิดเผยและ
 สิ่งที่พวกเจ้าปกปิด” (อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 31-33)

อายะฮ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการศึกษานั้นสำคัญมากและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับ
 มนุษย์ทุกคนด้วยการที่อัลลอฮ์ได้ทรงยกระดับความรู้ของนบีอาดัม عَلَيْهِ السَّلَام เหนือกว่าความรู้
 ของบรรดามลาอิกะฮ์ عَلَيْهِ السَّلَام อันเนื่องมาจากได้รับความรู้จากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เพราะ
 บรรดาผู้ที่มีความรู้นั้นย่อมประเสริฐกว่าและมีความรู้ความสามารถเหนือกว่าบรรดาผู้ที่ไม่เพราะ
 การที่จะได้มาซึ่งความรู้นั้นต้องผ่านกระบวนการศึกษามาก่อน

3. ในซูเราะฮ์อัล-ซุมร์อายะฮ์ที่ 9 อัลลอฮ์ตรัสว่า :

﴿أَمَّنْ هُوَ قَنِتٌ ءَانَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ ۗ قُلْ

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ ۗ﴾

(الزمر: 9)

ความว่า “ผู้ที่เขาเป็นผู้กตัญญูในยามค่ำคืนในสภาพของผู้สujudและผู้ยืนละหมาดโดย
 ที่เขาวันเกรงต่อโลกอาคิเราะฮ์ และหวังความเมตตาของพระเจ้าของเขา (จะ
 เหมือนกับผู้ที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ กระนั้นหรือ?) จงกล่าวเถิดมุหัมมัด บรรดาผู้รู้

และบรรดาผู้ไม่รู้จะเท่าเทียมกันหรือ? แท้จริงบรรดาผู้ที่มีสติปัญญาเท่านั้นที่จะใคร่ครวญ” (อซ-ซุมัร :9)

จากอายะฮ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่มีความรู้กับผู้ที่ไม่มีความรู้ซึ่งผู้ที่ไม่มีความรู้ไม่สามารถที่จะเทียบตนเองให้เท่ากับผู้ที่มีความรู้ได้

4. ในซูเราะฮ์ฟาฏีรอายะฮ์ที่ 28 อัลลอฮ์ตรัสว่า :

﴿ وَمِنَ النَّاسِ وَالْأَنْعَامِ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ ۗ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٢٨﴾ ﴾ (ฟาฏีร : 28)

ความว่า “และในหมู่มนุษย์และสัตว์และปศุสัตว์ก็มีหลากหลายสีเช่นเดียวกัน แท้จริงบรรดาผู้ที่มีความรู้จากปวงบ่าวของพระองค์เท่านั้นที่เกรงกลัวอัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอำนาจผู้ทรงอภัยเสมอ” (ฟาฏีร : 28)

จากอายะฮ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าถึงความสำเร็จของผู้ที่มีความรู้ในบรรดามักลูกทั้งหลายอันได้แก่หมู่มนุษย์ สัตว์ และปศุสัตว์เนื่องจากผู้ที่มีความรู้คือผู้ที่ขยันเคร่งต้องอัลลอฮ์

5. ในซูเราะฮ์ฮัจญ์อายะฮ์ที่ 122 อัลลอฮ์ตรัสว่า :

﴿ وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً ۚ فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾ ﴾ (التوبة : 122)

ความว่า “และบรรดาศรัทธาชนทั้งหลายไม่บังคับควรที่จะออก (ไปสู่สมรภูมิรบ) พร้อมกันทั้งหมด ดังนั้น โจนเล่าจึงไม่ให้แต่ละกลุ่มย่อยจากพวกเขาทั้งหมดออกไป (สมรภูมิ) เพื่อ (พวกที่เหลือจะได้ศึกษาให้เข้าใจในศาสนา และเพื่อพวกนี้จะได้ชี้แจงแก่พวกพ้องของเขา (ที่ออกไปสมรภูมิ) เมื่อพวกเขากลับมายังพวกตน เพื่อพวกเขาจะได้สั่งวรตน(ในบทบัญญัติของอัลลอฮ์)” (ฮัจญ์ : 122)

จากอายะฮ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ที่มีความรู้ด้วยภาระหน้าที่ของเขาต้องปกป้องศาสนาด้วยการให้การศึกษาแก่บรรดาผู้ที่ไม่มีความรู้

6. ในซูเราะฮ์อัน-นะหฺลฺ อายะฮ์ที่ 42 อัดลอสฺตรัสว่า :

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ فَسَلُّوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾ (النحل: ٤٣)

ความว่า “ และเรามีได้ส่งผู้ใดมาก่อนหน้าเจ้านอกจากเป็นผู้ชายที่เราได้วะฮีย์แก่พวกเขา ดังนั้น พวกเจ้าจงถามบรรดาผู้รู้ หากพวกเขาไม่รู้” (อันนะหฺลฺ :43)

อายะฮ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบรรดาผู้ที่มีความรู้เนื่องจากผู้ที่มีความรู้เท่านั้นที่สามารถให้ความรู้แก่ผู้ที่ไม่มีความรู้ได้

7. ในซูเราะฮ์อาละอิมรอน อายะฮ์ที่ 18 อัดลอสฺตรัสว่า :

﴿ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَابِئًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ (ال عمران: ١٨)

ความว่า“อัดลอสฺทรงยืนยันว่าแท้จริงไม่มีผู้ที่ควรได้รับการเคารพ สักการะใดๆ นอกจากพระองค์เท่านั้นและมะลาอิกะฮ์และผู้มีความรู้ในฐานะดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมนั้นก็ยืนยันด้วยว่าไม่มีผู้ที่ควรได้รับการเคารพสักการะใดๆนอกจากพระองค์ผู้ทรงเดชานุภาพผู้ทรงปรีชาญาณเท่านั้น”(อาละอิมรอน:18)

จากอายะฮ์ข้างต้นได้กล่าวถึงผู้ที่ได้ยืนยันว่าผู้ที่ควรได้รับการเคารพ สักการะใดๆ นอกจากพระองค์เท่านั้นนอกจากอัดลอสฺและมะลาอิกะฮ์แล้วนั้นยังมีผู้ที่มีความรู้อื่นที่สามารถยืนยันได้ในเรื่องนี้ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบรรดาผู้ที่มีความรู้

1.2.2 อัล-หะดีษ

จากการศึกษาอัลหะดีษที่เกี่ยวกับการศึกษา และการอบรมจะพบว่ามียุคหลายยุคด้วยกันที่กล่าวถึงความสำคัญความประเสริฐของการศึกษาความประเสริฐและหน้าที่ของพ่อแม่และครูบาอาจารย์ในการให้การศึกษาแก่ผู้อยู่ภายใต้การปกครองผู้วิญญูขอยกบางหะดีษดังนี้

1.2.2.1 หะดีษที่กล่าวถึงความสำคัญและความประเสริฐของการศึกษา

1. ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((طلب العلم فريضة علي كل مسلم)) (أخرجه ابن ماجه, د.د.ت.: ٢٢٤)

ความว่า “การแสวงหาความรู้เป็นวาญิบเหนือมุสลิมทุกคน”

(บันทึกโดย Ibn Majah, n.d. : 224)

จากหะดีษของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาเนื่องจากการศึกษานั้นถือเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน

2. ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((من خرج في طلب العلم كان في سبيل الله حتى يرجع))

(أخرجه الترمذي, ٢٠٠١: ٢٦٤٧)

ความว่า “ผู้ใดที่ออกไปแสวงหาความรู้เขาก็จะอยู่ในหนทางของอัลลอฮ์ จนกว่าเขาจะกลับ” (บันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1987: 2647)

หะดีษดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความประเสริฐของผู้ที่ศึกษาหาความรู้เนื่องจากในระยะเวลาที่เขาได้เดินทางออกไปเพื่อศึกษาหาความรู้เขาก็คือผู้ที่อยู่ในหนทางของอัลลอฮ์

3. ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((من سلك طريقا يلتمس فيه علما سهل الله له طريقا إلى الجنة وإن الملائكة لتضع أجنحتها رضا لطالب العلم وإن طالب العلم يستغفر له من في السماء والأرض حتى الحيتان في الماء وإن فضل العالم علي العابد كفضل القمر على سائر الكواكب إن العلماء هم ورثة الأنبياء إن الأنبياء لم يورثوا دينارا ولا درهما إنما ورثوا العلم فمن أخذه أخذ بحظ وافر)) (أخرجه ابن ماجه, د.د.ت.: ٢٢٣)

ความว่า “ผู้ใดได้เดินทางเพื่อแสวงหาความรู้ อัลลอฮ์จะทรงทำให้ง่ายแก่เขาซึ่งหนทางสู่สวนสวรรค์ และแท้จริงบรรดามลาอิกะฮ์ได้วางปีกๆของพวกเขาเพราะพอใจกับผู้แสวงหาความรู้ และแท้จริงแล้วผู้แสวงหาความรู้ นั้นจะมีผู้คอยโอบอุ้มให้แก่เขาทั้งผู้ที่อยู่บนฟ้าและแผ่นดินจนกระทั่งปลาที่อยู่ในน้ำ (ยังคอยโอบอุ้มให้แก่ เขา) และแท้จริงความประเสริฐของผู้รู้เหนือผู้ทำอิบาดะห์นั้นแจก เช่นความประเสริฐของดวงจันทร์เหนือดวงดาวทั้งหลาย และแท้จริงบรรดาผู้รู้

คือผู้สืบทอดมรดกของบรรดานบี และแท้จริงบรรดานบีไม่ได้ให้มรดกเป็นเงินทอง แต่บรรดานบีได้ให้ความรู้เป็นมรดกดังนั้นผู้ใดที่ตัดดวงเอาความรู้ (แท้จริง) เขาได้ตัดดวงเอาโชคลาภอันมากมาย” (บันทึกโดย Ibn – Majah,n.d.: 223)

จากหะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความประเสริฐของการศึกษาทั้งที่เป็นผู้เรียนและผู้สอนคือสำหรับผู้เรียนนั้นในการเดินทางเพื่อแสวงหาความรู้คือการเดินทางเพื่อไปในหนทางสู่สวรรค์และการเดินทางของเขาเป็นที่พอใจของบรรดามะลาอิกะฮ์สิ่งที่อยู่บนฟากฟ้า สิ่งที่อยู่ใต้ดิน รวมถึงปลาที่อยู่ในน้ำต่างก็ได้ขอร้องโทษแก่เขา ส่วนผู้สอนนั้นแน่นอนพวกเขาจะมีสถานภาพที่เหนือกว่าเนื่องจากเขาเป็นผู้สืบทอดมรดกของท่านนบี ﷺ ซึ่งหมายถึงพวกเขาได้รับโชคลาภอันมากมายมหาศาล

4. ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((إن مثل ما بعثني الله به عزوجل من الهدى والعلم كمثل غيث أصاب أرضا فكانت منها طائفة طيبة قبلت الماء فأثبتت الكأوالعشب الكثير وكان منها أحادب أمسكت الماء فنفع الله بها الناس فشربوها منها وسقوا ورعوا وأصاب طائفة منها أخرى إنما هي قيعان لا تمسك ماء ولا تثبت كلاً فذلك مثل من فقه في دين الله ونفعه بما بعثني الله به فعلم وعلم ومثل من لم يرفع بذلك رأساً ولم يقبل هدى الله الذي أرسلت به)) (أخرجه مسلم، ٢٠٠٢: ٢٢٨٢)

ความว่า “ถ้าจะเปรียบเทียบสิ่งที่อัลลอฮ์ได้แต่งตั้งฉันมาเพื่อมันอันได้แก่หนทางที่ถูกต้อง และความรู้ก็เปรียบได้กับน้ำฝนที่ตกลงมาบนพื้นแผ่นดินพื้นดินบางส่วนเป็นพื้นดินที่รับน้ำทำให้ดินพืชงอกงามและพืชพันธุ์ที่มากมายบางส่วนเป็นแอ่งหินแข็งที่เพาะปลูกไม่ได้แต่ก็น้ำได้อัลลอฮ์ให้ผู้คนเอาประโยชน์จากมันพวกเขาได้มาดื่มกินน้ำนำไปรดและได้ใช้ในการเพาะปลูกน้ำฝนอีกส่วนหนึ่งไปตกลงบนพื้นที่เป็นหินลื่นมันกักเก็บน้ำไว้ไม่ได้ และใช้เพาะปลูกไม่ได้ดังกล่าวเปรียบได้กับผู้ที่เข้าใจในศาสนาของ อัลลอฮ์ สิ่งที่อัลลอฮ์ส่งฉันมาพร้อมกับมัน(คือหนทางที่ถูกต้องและความรู้)เป็นประโยชน์กับเขา เขารู้และสั่งสอนและเปรียบได้กับคนที่ไม่ยอมเมยหัวขึ้นรับรู้ เขาไม่ยอมรับหนทางที่ถูกต้องที่ฉันถูกส่งมาเพื่อมัน”

(บันทึก โดย Muslim,2002: 2282)

หะดีษดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความประเสริฐของการศึกษาหาความรู้ซึ่งเปรียบเสมือนน้ำฝนที่ตกลงมาทำให้พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ต้นพืชงอกงาม และมีพืชพันธุ์ที่มากมาย

5. ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((من دعا إلى هدى كان له من الاجر مثل أجور من تبعه لا ينقص ذلك من أجورهم شيئاً ومن دعا إلى ضلالة كان عليه من الاثم مثل آثام من تبعه لا ينقص ذلك من آثامهم شيئاً)) (اخرجہ مسلم، ٢٠٠٢: ٢٦٧٤)

ความว่า “ผู้ใดเชิญชวนสู่แนวทางที่ถูกต้อง เขาจะได้รับผลบุญตอบแทนเท่ากับผลบุญของผู้ที่ได้ปฏิบัติตามเขาโดยไม่มีอะไรลดหย่อนกว่ากันเลยและผู้ใดเชิญชวนสู่แนวทางที่หลงผิดเขาก็จะ ได้รับผลตอบแทนเท่ากับบาปของผู้ที่ได้ปฏิบัติตามเขาโดยไม่มีอะไรลดหย่อนกว่ากันเลย” (บันทึก โดย Muslim,2002: 2674)

หะดีษดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ที่มีความรู้คือเขาจะได้รับผลบุญเท่าเทียมกับผู้ที่ได้ปฏิบัติตามเขาโดยไม่มีอะไรลดหย่อนกว่ากันเลย

6. ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((إذمات الانسان إنقطع عمله إلا من ثلاثة صدقة جارية أو علم ينتفع به أو ولد صالح يدعو له)) (اخرجہ مسلم، ٢٠٠٢: ١٦٣١)

ความว่า “ เมื่อมนุษย์ได้เสียชีวิตลง อะมัลของเขาจะถูกตัดขาดจากเขา นอกจากเพียงสามสิ่ง : เสาะคะเกาะฮญาริยะฮ หรือความรู้ที่ได้รับประโยชน์จากมัน หรือลูกที่ศอลิฮที่ขออานให้กับเขา” (บันทึก โดย Muslim,2002: 1631)

หะดีษดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาเนื่องจากอะมัลทุกอย่างที่เขาได้ปฏิบัติตอนที่เขายังมีชีวิตอยู่ถูกตัดขาดเมื่อเขาได้เสียชีวิตลงนอกเหนือจากสามอะมัลด้วยกันหนึ่งในนั้นคือความรู้ที่เขาได้รับประโยชน์

1.2.2.2. หน้าที่ของพ่อแม่และครูบาอาจารย์ในการให้การศึกษา การสั่งสอนให้แก่ผู้ อยู่ภายใต้การปกครอง

1. ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((كل مولود يولد على الفطرة فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو يمجسانه))

(أخرجه البخاري, د.ت.: ٧١٦١)

ความว่า “เด็กๆทั้งหมดที่เกิดมานั้นล้วนบริสุทธิ์แต่บิดามารดาของเขาต่างหากที่จะทำให้เขาเป็นพวกยิวหรือเป็นคริสเตียนหรือเป็นพวก มะณูชี (บูชาไฟ)”

(บันทึก โดย al-Bukhari, n.d.: 7161)

2. ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((من نحل والدولدا أفضل من أدب حسن)) (أخرجه الترمذي, ١٩٨٧ : ١٩٥٧)

ความว่า : “ไม่มีสิ่งใดที่พ่อแม่มอบให้แก่ลูกดีเลิศ (มีคุณค่า) มากกว่าการให้การอบรมดูแลที่ดี” (บันทึก โดย al-Tirmidhiy, 1987:1957)

3. ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((مروا اولادكم بالصلاة وهم أبناء سبع سنين واضربواهم عليها وهم أبناء عشر وفرقوا بينهم في المضاجع)) (أخرجه أبو داود, ١٩٨٨ : ٤٦٠٧)

ความว่า “ (บรรดาผู้ปกครองทั้งหลาย) จงสั่งใช้ลูกๆ (ทั้งชายและหญิง) ของพวกเจ้าให้ปฏิบัติละหมาด (ฟิรฎู) เมื่อพวกเขามีอายุเจ็ด ขวบและพวกเจ้าจงเขียนตีพวกเขาถ้าพวกเขาละทิ้งการละหมาด (ฟิรฎู) เมื่อพวกเขามีอายุสิบขวบและพวกเจ้าจงแยกที่สำหรับพวกเขา (ระหว่างลูกชาย กับลูกหญิง)”

(บันทึก โดย Abu Dawud, 1988:4607)

5. ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((إذا أدب الرجل أمته فأحسن تأديبها وعلمها فأحسن تعليمها ثم أعتقه فتزوجها كان له أجران وإذا أمن بعيسى ثم أمن بي فله أجران والعبدا إذا اتقى ربه وأطاع مواليه فله أجران)) (أخرجه مسلم ٢٠٠٢ : ٢٤٣)

ความว่า “ เมื่อชายคนใดอบรมทาสหญิงของเขา ก็จงอบรมนางให้ดีที่สุด และเมื่อสอนความรู้แก่นางก็จงให้ความรู้ที่ดีที่สุดแก่นาง และหลังจากที่เขาได้อบรมนาง

และให้ความรู้ที่ดีแก่นางแล้วเขาได้ปลดปล่อยนางให้เป็นอิสระ และสมรสกับนาง เขาจะได้รับรางวัลสองประการ และถ้าหากเขาได้ศรัทธาต่อบีอิซาฮูก่อนแล้ว และต่อมาได้ศรัทธาต่อฉันเขาก็จะได้รับรางวัลสองประการ และเมื่อทาสศรัทธายำเกรงต่อพระผู้อภิบาลของเขาและเชื่อฟังนายของเขา เขาก็จะได้รางวัลตอบแทนสองประการ” (บันทึกโดย Muslim, 2002:342)

6. ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((لا ن يؤدب أحدكم ولده خير له من أن يتصدق كل يوم بنصف صاع على المساكين)) (أخرجه الترمذى, 1987: 1956 : 1956)

ความว่า “ขอสาบานต่ออัลลอฮ์ แท้จริงการให้อบรมสั่งสอนของผู้เป็นพ่อคนหนึ่ง คนใดจากพวกท่านต่อลูกของเขานั้น ดีเลิศยิ่งกว่า (มีผลบุญมากกว่า) จากที่เขาได้บริจาคทานทุกๆวันสองลิตรให้กับบรรดาผู้ยากจน”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1987:1956)

จากหะดีษที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้บ่งบอกถึงหน้าที่ที่ต้องให้การศึกษและอบรมสั่งสอนแก่ผู้ที่อยู่ในการปกครองของตนอันได้แก่พ่อแม่มีหน้าที่ให้การศึกษแก่ลูกๆของเขา สามีมมีหน้าที่ให้การศึกษแก่ภรรยาของเขาและเจ้านายมีหน้าที่ให้การศึกษแก่ทาสของเขา ซึ่งเป็นหน้าที่ที่เขาเหล่านั้นต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

1.2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาดำรงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ชีวประวัติ แนวคิด และบทบาททางการศึกษาของซัยคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-ฟะฎอนีย์ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่ามีเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) อะห์มัด ฟัตฮีย์ อัล-ฟะฎอนีย์ (Ahmad Fathy al-Fatani) ได้รวบรวมชีวประวัติอุลามาอูปัตตานีในหนังสือมีชื่อว่า “Ulama Besar Dari Patani” จัดพิมพ์ในปี ค.ศ. 2002 ในหนังสือเล่มนี้ผู้รวบรวมได้รวบรวมชีวประวัติบรรดาอุลามาอูในอดีตเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1769-1996 โดยแบ่งออกเป็นสองหมวดด้วยกันคือหมวดแรกจะกล่าวถึงชีวประวัติของปราชญ์ปัตตานีในอดีตอย่างละเอียด ส่วนหมวดที่สองจะกล่าวถึงชีวประวัติของปราชญ์บางท่านอย่างสังเขป ในหมวดแรกนี้เอง

มีการกล่าวถึงชีวประวัติของซัยคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ซึ่งผู้รวบรวมได้กล่าวถึงชื่อเต็มของท่าน วันเดือนปีเกิด การศึกษา บรรดาคณาจารย์ บทบาทของท่านในด้านการเผยแผ่ความรู้ ด้านการนิพนธ์ และการเสียชีวิต

2) หนะยีนมูหัมหมัด เสาะฆิร (H.W.M. Shaghir Abdullah) ได้เขียนหนังสือมีชื่อว่า “Penyebaran Islam & Silsilah Ulama Sejagat Dunia Melayu Jilid 10” จัดพิมพ์ปี ค.ศ. 2000 ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงชีวประวัติ และผลงานทางวิชาการของอุลามาอูปิตานี 3 ท่านด้วยกัน ได้แก่ ซัยคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ ซัยค่อับดุลกอเดร์ อัล-พะฎอนีย์ และซัยควันอาลี อัล-พะฎอนีย์ ส่วนซัยคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ ผู้เขียนได้กล่าวถึงความขัดแย้งของปีและสถานที่กำเนิด การสืบเชื้อสาย การศึกษา ผลงานทางวิชาการของท่าน พี่น้องร่วมบิดามารดา ซึ่งมีทั้งหมด 6 คน และช่วงสุดท้ายของชีวิต

3) อิสมาอิล เจ๊ะดาวูด (Ismail Che Daud) ได้เขียนหนังสือมีชื่อว่า “Tokoh-Tokoh Ulama Semenanjung Tanah Melayu” จัดพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1988 ในเล่มที่ 1 ผู้เขียนได้กล่าวถึงชีวประวัติของซัยคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ ชื่อเต็มของท่าน การศึกษา คณาจารย์ การตั้งหลักแหล่งอยู่ในดินแดนหิญาซ บทบาทของท่านในด้านการนิพนธ์ ด้านการสอน การเป็นผู้นำและอบรมให้ความรู้แก่บรรดาหุจญาอในการประกอบพิธีหัจญ์ และการเสียชีวิต

4) หนะยีนมูหัมหมัด เสาะฆิร (H.W.M. Shaghir Abdullah) ได้เขียนหนังสือมีชื่อว่า “Syeikh Daud Bin Abdullah Al-Fatani Ulama’ dan Pengarang Terulung Asia Tenggara” จัดพิมพ์ในปี ค.ศ. 1990 หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้แบ่งเป็น 3 ตอนด้วยกัน ตอนที่ 1 ผู้เขียนได้พูดถึงชีวประวัติของซัยคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ เกี่ยวกับการสืบเชื้อสาย การศึกษา บรรดาคณาจารย์และสานุศิษย์ ตอนที่ 2 ผู้เขียนได้เขียนถึงผลงานทางวิชาการของซัยคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ และมุมมองของท่านในด้านการเมือง ด้านสาขาวิชาฟิสิกส์ อุตสาหกรรม ตะเขวูฟ อัคลาก และอัล-หะดีษ ส่วนตอนที่ 3 ผู้เขียนได้เขียนถึงซัยคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ในฐานะเป็นผู้นำและผู้เผยแพร่เราะรีเกาะฮ์ ชะฎอริยะฮ์ และคูอาอ์ที่ท่านอ่านเป็นประจำ

5) มูหัมหมัด ซัมเบอร์รี่ (Mohd. Zamberi) ได้เขียนหนังสือมีชื่อว่า “Patani dalam Tamadun Melayu” จัดพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1994 ผู้เขียนได้จำแนกศาสตร์ของซัยคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์แบ่งเป็น 7 สาขาวิชาด้วยกัน ซึ่งจำแนกตามตำราที่ท่านได้เขียนไว้

1.2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติ แนวคิดและบทบาททางการศึกษาของเชคดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์พอสรุปได้ดังนี้

1) พีรยศ ราฮิมมูตา ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทสถาบันอูลามาอู และการศึกษาอิสลามปัตตานีในอดีตตั้งแต่ ค.ศ. 1785-1945” จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2545 ผู้เขียนได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานทางด้านวิชาการของบรรดาอูลามาอูปัตตานีในอดีต โดยเริ่มจากซัยคุดาอูด บิน อับดุลลอฮฺ บิน อัล-พะฎอนีย์ ซัยคุอะห์หมัด บิน มุหัมหมัดเซน บิน มุสตอฟาอัล-พะฎอนีย์ และบรรดาอูลามาอูท่านอื่นๆตามลำดับ เกี่ยวกับซัยคุดาอูด บิน อับดุลลอฮฺ บิน อัล-พะฎอนีย์ ผู้เขียนได้กล่าวถึงชีวประวัติของท่านเกี่ยวกับชื่อเต็มของท่านการศึกษา บรรดาคณาจารย์ ลูกศิษย์ และผลงานทางวิชาการของท่าน

2) มุนาดีย์ ะหะยีดาโอะ ได้ทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง “เชคคาอูด อัล-พะฎอนีย์ชีวประวัติ ผลงานและอิทธิพลต่อสถาบันการศึกษาระบบปอเนาะในรัฐกลันตันประเทศมาเลเซียระหว่างปีค.ศ.1945-2005” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา จัดพิมพ์ โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปี พ.ศ. 2549 ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับชีวประวัติของซัยคุดาอูด บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ผลงานที่เป็นงานเขียนงานแปล และผลงานของท่านที่มีอิทธิพลต่อสถาบัน การศึกษาระบบปอเนาะในรัฐกลันตัน

3) Donwana Tayib ทำการวิจัยเรื่อง “Peranan Ulama Fattani Dalam Bidang Dakwah Islamiah Menerusi Penulisan-Penulisan yang Kreatif” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอะวะฮฺ และกียาดะฮฺ คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งชาติ มาเลเซีย (UKM) ปี ค.ศ.1995 ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้เขียนได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของอูลามาอูปัตตานีในอดีตที่โดดเด่นมากที่สุด 3 ท่านด้วยกันคือ ซัยคุดาอูด บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ เชคอะห์หมัด บิน มุหัมหมัดเซน บิน มุสตอฟา อัล-พะฎอนีย์ และซัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอิล อัล-ดาอูดีย์ เกี่ยวกับซัยคุดาอูด บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ ผู้เขียนได้กล่าวถึง ชีวประวัติ ครอบครัว ชีวิตในการศึกษา ลูกศิษย์ บทบาทในด้านการเผยแพร่อิสลามและด้านการนิพนธ์ และช่วงท้ายของชีวิต

4) ไพซ็อล ยีอาวัง ได้ทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง “ความศรัทธาตามทัศนะเชคคาอูด อัล-ฟาฎอนีย์” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา จัดพิมพ์ โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปี พ.ศ. 2542 ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้เขียนได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับชีวประวัติของซัยคุดาอูด บิน อับดุลลอฮฺ อัล-พะฎอนีย์ แนวคิดอิสลามเกี่ยวกับความศรัทธาตามทัศนะของท่าน

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์
2. เพื่อศึกษาแนวคิดทางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์
3. เพื่อศึกษาบทบาททางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. จะได้ทราบถึงชีวประวัติของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์
2. ทราบถึงแนวคิดทางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนอิสลามศึกษา
3. ทราบถึงบทบาททางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เพื่อนำเป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนการสอนอิสลามศึกษา
4. เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้กับผู้ที่สนใจเกี่ยวกับแนวคิดและบทบาททางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ที่จะศึกษาต่อไป

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยแนวคิดและบทบาททางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังต่อไปนี้

1. ศึกษาชีวประวัติของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์
2. ศึกษาแนวคิดทางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์จากหนังสือต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางการศึกษาในด้านผู้เรียน ผู้สอนและด้านอื่นๆ
3. ศึกษาบทบาททางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ในด้านการเผยแพร่ความรู้ การสอน และการเขียนตำราทางวิชาการในด้านต่างๆ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แนวคิดทางการศึกษา หมายถึง แนวความคิดทางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ที่สามารถใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติในทางการศึกษา
2. บทบาท หมายถึง การกระทำทางการศึกษาที่ถูกกำหนดตามฐานะและสถานภาพของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ที่จะต้องกระทำเป็นแนวทางการปฏิบัติในทางการศึกษา

3. ซัยคุ หมายถึงคำที่ใช้หน้าหน้าบุคคลโดยเฉพาะซึ่งหมายถึง ฐานะของปราชญ์ หรือผู้รู้ทางด้านวิชาการอิสลามที่ถูกเรียกกันในปัตตานีในอดีตตลอดจนในประเทศต่างๆ ใน ตะวันออกกลางอีกด้วย

4. บิน หมายถึง บุตรชาย โดยตามธรรมเนียมของชาวมุสลิมจะนิยมกล่าวชื่อบิดา หลังชื่อตัวบุคคล เช่น มุฮัมมัด บิน อับดุลลอฮ์ (มุฮัมมัด บุตรชาย อับดุลลอฮ์) ส่วนบุตรหญิงจะใช้ คำว่า “บิन्दู” เช่น ฟาฏิมะฮ์ บิन्दู มุฮัมมัด (ฟาฏิมะฮ์ บุตรหญิง มุฮัมมัด) เป็นต้น

5. อัล-พะฎอนีย์ หมายถึง ชื่อเมืองปัตตานีในอดีต ซึ่งครอบคลุมจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสในปัจจุบัน ผู้แต่งได้นำพวงท้ายชื่อของตนเพื่อบ่งบอกว่าผู้แต่งเป็นชาวปัตตานี โดยสายเลือด

6. อุลามาอู หมายถึง ปราชญ์หรือนักวิชาการมุสลิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความรู้ เกี่ยวกับศาสนา

7. อัลกุรอาน หมายถึง คำรัสของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ที่พระท่านแก่ท่านศาสดา มุฮัมมัดโดยผ่านมลาอิกะฮ์ญิบรีลด้วยสำเนียงภาษาอาหรับผ่านสายรายงานที่มุตะวาตীর (ต่อเนื่อง ถูกต้อง)มีเอกลักษณ์ที่มหัศจรรย์ไม่มีใครสามารถเลียนแบบได้และการอ่านอัลกุอานนั้นเป็น อิบาอะฮ์ เริ่มต้นด้วยสุเราะฮ์ อัลฟาติหะฮ์ และสิ้นสุดด้วยสุเราะฮ์อันนาส

8. อัลหะดีษ หมายถึง วิชาที่เกี่ยวกับคำพูด การกระทำและการยอมรับของท่านบี มุฮัมมัด ﷺ

9. อุลูคุดดิน หมายถึง วิชาที่เกี่ยวกับการศรัทธาและการยึดมั่นต่อพระองค์อัลลอฮ์ องค์เดียว

10. ฟิกฮ์ หมายถึง กฎหมายอิสลาม ซึ่งเป็นเนื้อหาแบ่งเป็น4ประเภทคือ ศาสนพิธี (อิบาอะฮ์) กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มูอามาละต) กฎหมายครอบครัว (มุนากาฮาต) และกฎหมาย อาญา (ญินาญาต)

11. อัคลาภ หมายถึง วิชาที่เกี่ยวกับการอบรมจริยธรรมและการประพฤติที่ดีตาม แบบฉบับของท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ

12. ตะเซาฟ หมายถึง วิชาที่ศึกษาถึงวิธีการขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์และการ พัฒนาทั้งกายและจิตสู่ความผาสุกอย่างยั่งยืน

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. การปริวรรคอักษรอาหรับ-ไทย ผู้วิจัยจะใช้อักษรที่เทียบโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
2. การแปลความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยผู้วิจัยจะยึดอัลกุรอานพร้อมความหมายของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทยที่พิมพ์โดยศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ ฮ.ศ. 1419
3. การแนะนำชื่อบุคคล สถานที่ ผู้วิจัยจะใช้ภาษาไทยพร้อมกับใช้ภาษาอังกฤษภายในวงเล็บ
4. การอ้างอิงผู้วิจัยจะใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี (Author-Date) โดยจะระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในเรื่องหมายวงเล็บ (.....) ทั้งนี้ หากผู้วิจัยเห็นว่ามีข้อมูลสำคัญที่ควรอ้างอิงเพิ่มเติม ผู้วิจัยก็จะใช้วิธีการอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Footnote)
5. ประวัติย่อของบุคคลที่สำคัญผู้วิจัยจะเขียนประวัติโดยสังเขปไว้ในเชิงอรรถ
6. การขยายความคำศัพท์เฉพาะและสถานที่ในอดีตที่สำคัญๆผู้วิจัยจะอธิบายไว้ในวงเล็บหรือเชิงอรรถ
7. การอ้างอิงอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุ ชื่อ ชูเราะฮ์และลำดับอายะฮ์ เช่น (อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 2) หมายถึง ชูเราะฮ์ อัล-บะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ ที่ 2
8. การอ้างอิงอัลหะดีษผู้วิจัยจะอ้างถึงผู้บันทึกหะดีษและหมายเลขหะดีษเช่น (บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ในศอฮิฮ์อัลบุคอรีย์ หมายเลข 20) หมายถึง หะดีษนี้บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ ในหนังสือเศาะหิห์อัลบุคอรีย์หมายเลขหะดีษที่20
9. ในการแปลคำราหนังสือ และเอกสารต่างๆที่เป็นภาษาต่างประเทศให้เป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยภาพรวม และจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมให้สมบูรณ์ที่สุด
10. การอธิบายศัพท์จะใช้การเขียนแบบเชิงอรรถ
11. รูปแบบการพิมพ์งานวิจัย ผู้วิจัยใช้คู่มือการเขียนและการพิมพ์วิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ปี 2545 และคู่มือการวิจัยเพื่ออิสลามศึกษาของวิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปี 2548

1.8 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ 𐄎 เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “อัชชะวะญ์” ซึ่งมีความหมายว่า “พระองค์ทรงยิ่งใหญ่และสูงส่งยิ่ง” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่องและสรรเสริญพระองค์อัลลอฮ์หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพระองค์

2. สัญลักษณ์ 𐄏 เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม” ซึ่งมีความหมายว่า “ขออัลลอฮ์ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่องท่านนบีมุฮัมมัด 𐄐 หลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน

3. สัญลักษณ์ 𐄑 เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮุ” ซึ่งมีความหมาย “ขออัลลอฮ์ทรงพึงพอพระทัยแก่เขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติแก่บรรดาเศาะหาบะฮ์หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา

4. ﴿.....﴾ วงเล็บปีกกาจะใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

5. ((.....)) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

6. (.....) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับการเขียนการอ้างอิง และการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

สำคัญ

7. “.....” อัญประกาศจะใช้สำหรับการแปลอัลกุรอาน อัลหะดีษ ชื่อหนังสือ และคำพูดของอุลามาอ์

1.9 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.9.1 รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับชีวประวัติของซัยคุดาเวด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ แนวคิด และบทบาทของท่านในด้านการศึกษา เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) แล้วนำเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

1.9.2 การทบทวนแหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ 2 แหล่ง คือ

1.9.2.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) มีดังนี้

- 1) คัมภีร์อัลกุรอานและหนังสืออรรถาธิบายอัลกุรอาน
- 2) หนังสืออัล-หะดีษและหนังสืออรรถาธิบายอัลหะดีษ

3) หนังสือต่างๆของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ที่พูดถึงเกี่ยวกับชีวประวัติ แนวคิดและบทบาทของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์เช่นหนังสือบุษยะฮ์ อัล-กุลลาบ ฮิดายะฮ์ อัล-มุตะอัลลิมและญุมอ อัล-พะวาอิดเป็นต้น

1.9.2.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) มีดังนี้

1) หนังสือและตำราที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการศึกษาอิสลาม แนวคิดและบทบาททางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์

2) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอิสลาม แนวคิดและบทบาททางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์

3) หนังสือพจนานุกรมอธิบายศัพท์ทั้งที่เป็นภาษาอาหรับ ภาษามลายู และภาษาไทย

1.9.3 แหล่งเก็บข้อมูล

1. ห้องสมุดจอห์นเอฟเคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
2. ห้องสมุดวิทยาลัยอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
3. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
4. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยแห่งชาติ มาเลเซีย (U K M) ประเทศมาเลเซีย
5. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัย มาลายา (U U M) ประเทศมาเลเซีย
6. ห้องสมุดส่วนบุคคลของอาจารย์วันมุฮัมหมัดสะะฆิร อับดุลลอฮ์

1.9.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์และแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1.9.4.1 รวบรวมหนังสือ ตำราซึ่งแต่งโดยซัยคุดาูด บินอับดุลลอฮ์ อัลพะฎอนีย์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แนวคิดและบทบาททางการศึกษาของท่าน

1.9.4.2 รวบรวมหนังสือ ตำราและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติแนวคิดและบทบาททางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ซึ่งแต่งโดยอุลามาอู์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

1.9.4.3 ศึกษาโองการอัลกุรอาน และอัลหะดีษต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1.9.4.4 ศึกษาหนังสือ ตำราที่เขียนโดยซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ แนวคิดและบทบาททางการศึกษาของซัยคุดาูด บิน อับดุลลอฮ์ อัลพะฎอนีย์ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แนวคิดและบทบาททางการศึกษา

1.9.4.5 ศึกษาหนังสือ ตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวประวัติชัชคุดาวด บิน अबดุลลฮุ อัดพะฎอนีนีย์

1.9.4.6 ศึกษาหนังสือ ตำรา และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและบทบาททางการศึกษาของชัชคุดาวด บิน अबดุลลฮุ อัดพะฎอนีนีย์ที่เขียน โดยอุลามาอ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

1.9.5 การจัดทำข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์และแนวทางในการจัดทำข้อมูลดังต่อไปนี้

1.9.5.1 ศึกษาจากตำราที่แต่งโดยชัชคุดาวด บิน अबดุลลฮุ อัดพะฎอนีนีย์อันเป็นข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและบทบาททางการศึกษา ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources) และตติยภูมิ (Tertiary sources) ที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติ แนวคิดและบทบาททางการศึกษาของชัชคุดาวด บิน अबดุลลฮุ อัดพะฎอนีนีย์จากตำราที่เขียน โดยอุลามาอ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นภาษาไทย มลายูและภาษาอาหรับ

1.9.5.2 แยกข้อมูลตามหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อยแล้วค้นหาข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับหัวข้อย่อย

หัวข้อใหญ่

1) ชีวประวัติของชัชคุดาวด บิน अबดุลลฮุ อัดพะฎอนีนีย์

หัวข้อย่อย

1.1 การกำเนิด

1.2 ต้นตระกูล

1.3 การศึกษา

1.4 คณาจารย์

1.5 เพื่อนร่วมสมัย

1.6 สำนักคิดและมัซฮับ

1.7 การเสียชีวิต

หัวข้อใหญ่

2) แนวคิดทางการศึกษาของชัชคุดาวด บิน अबดุลลฮุ อัดพะฎอนีนีย์

หัวข้อย่อย

2.1 ความหมายของแนวคิด

2.2 ความหมายของการศึกษา

2.3 จุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.4 ความประเสริฐของการศึกษา

2.5 ศาสตร์ในทัศนะของชัศคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์อัล-พะฎอนีย์

2.6 แนวคิดของชัศคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ในด้านผู้เรียน

2.7 แนวคิดของชัศคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ในด้านผู้สอน

2.8 แนวคิดของชัศคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ในด้านความสัมพันธ์
ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

2.9 แนวคิดของชัศคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์ในด้านสาขาวิชาต่างๆ

2.10 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาตามทัศนะของชัศคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์
อัล-พะฎอนีย์

หัวข้อใหญ่

3) บทบาททางการศึกษาของชัศคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนีย์

หัวข้อย่อย

1. ความหมายของบทบาท

2. บทบาทของชัศคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์อัล-พะฎอนีย์ในการสอน

3. บทบาทของชัศคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์อัล-พะฎอนีย์ในการเขียนตำรา

1.9.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.9.7 เขียนรายงานวิจัย

1.9.8 ตรวจสอบรายงานการวิจัยให้ถูกต้อง

1.9.9 พิมพ์รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์